

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто теоретичні засади та практичні положення аналізу функціонування ринку банківських послуг в Україні. Розкрито сутність та складові механізму регулювання банківської діяльності, правову та нормативну базу функціонування банківської системи, обґрунтовано вибір критеріїв, які впливають на ефективність діяльності банківських установ на ринку банківських послуг для фізичних та юридичних осіб.

Аннотация. Рассмотрены теоретические основы и практические положения анализа функционирования рынка банковских услуг в Украине. Раскрыты сущность и составляющие механизма регулирования банковской деятельности, правовая и нормативная база функционирования банковской системы, обоснован выбор критериев, влияющих на эффективность деятельности банковских учреждений на рынке банковских услуг для физических и юридических лиц.

Annotation. The theoretical principles and practical positions of analysis of the functioning of the banking market in Ukraine are considered. The nature and components of the mechanism of regulation of banking, legal and regulatory framework of the banking system are revealed, the choice of criteria that affect the efficiency of banking institutions in the market of banking services for individuals and legal entities is justified.

Ключові слова: ринок банківських послуг, регулювання банківської діяльності; банківський нагляд; рейтингова оцінка; фінансова стійкість, кредитоспроможність банку.

Ринок банківських послуг в Україні створювався у період трансформації економіки від адміністративно-командних принципів господарювання до ринкових і супроводжувався різноманітними потрясіннями та кризами в економічній, фінансовій і банківській сферах.

Досвід розвинутих країн показує, що формування стабільної банківської системи та відповідно стабільного ринку банківських послуг як для фізичних осіб, так і для корпоративних клієнтів сприяє підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності економіки загалом. У таких умовах поглиблення реформи банківської системи в Україні розглядається як одне з пріоритетних завдань економічної політики на сучасному етапі та є важливим чинником ефективного та успішного його розвитку.

Актуальність дослідження проблеми регулювання банківської діяльності визначається тим, що на відміну від зарубіжних країн, де система регулювання банківської діяльності формувалась протягом тривалого часу, в Україні таке регулювання ще не отримало достатнього рівня розвитку.

Вивченням теоретичних засад функціонування і розвитку ринку банківських послуг займалися класики економічної науки: І. Ансофф, Ф. Котлер, М. Портер, Л. Харві.

Сьогодні ринок банківських послуг є предметом і об'єктом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних учених-економістів, таких як І. Алексєєв, О. Барановський, О. Вовчак, І. Гітленко, О. Деркач, О. Дзюблюк, С. Козьменко, А. Кузнецова, А. Литвинов, В. Міщенко, А. Мороз, С. Реверчук, А. Фейтенбаум, О. Чернявський, І. Шпиг та інші.

У сучасній економічній літературі багато уваги присвячено шляхам і методам залучення коштів приватного сектору, а також юридичних осіб в економіку держави, побудові моделей взаємодії банків із фізичними особами, класифікаційним характеристикам послуг, що пропонуються на вітчизняному фінансовому ринку [1; 2].

Проте сьогодні й надалі залишаються невирішеними проблеми, пов'язані із забезпеченням ефективності банківських послуг. Рівень показників діяльності банківських установ на ринку банківських послуг зумовлює необхідність проведення поглибленого аналізу факторів, які стимулюють або гальмують діяльність банків, розроблення нових концептуальних підходів щодо вдосконалення процесів забезпечення ефективності банківських послуг.

Особлива актуальність проблем банківської діяльності та механізму функціонування ринку банківських послуг в умовах ринкової трансформації економіки України та недостатня теоретична розробка низки проблем його регулювання зумовили постановку мети статті.

Сучасний стан розвитку ринкової економіки України свідчить, що ефективний розвиток ринку банківських послуг забезпечує стабільну економічну ситуацію в країні. Зарубіжні та вітчизняні дослідники ринку банківських послуг акцентують увагу на значенні та необхідності виокремлення ринків послуг для фізичних та юридичних осіб як систем, що у своєму розвитку керуються різними принципами та особливостями [3; 4]. В Україні сьогодні назріла необхідність удосконалення процесів забезпечення ефективності банківських послуг, що сприятиме зростанню довіри населення до банківської системи країни та забезпечить приплив заощаджень в економіку держави.

Особливості стратегії банку на ринку банківських послуг визначаються специфікою його діяльності та специфікою банківського продукту. Цілі – це потенційні результати діяльності банку, стратегія полягає у визначенні загальних тенденцій його розвитку, які для нього з урахуванням конкретних ціннісних орієнтацій є найкращими, та становить узагальнену модель дій для досягнення підсумкових прогнозованих результатів у майбутньому [5]. Крім

оцінивши ситуацію та наявні ресурси, можна вибрати та сформулювати стратегію банку на ринку банківських послуг, яка веде до стабільної конкурентної переваги.

Ефективне функціонування ринку банківських послуг в умовах трансформаційної економіки неможливе без фінансового механізму регулювання, який формується на системній основі і базується на відповідній нормативно-правовій базі, розробляється і проваджується різними фінансовими інститутами за допомогою інструментів безпосереднього та непрямого впливу. Такі інструменти є взаємодоповнюючими, а використання одних виступає передумовою використання інших. Залежно від інституціонального походження їх поділено на: інструменти бюджетної політики (органи законодавчої та виконавчої влади), інструменти грошово-кредитної політики (Національний банк України), інструменти страхування (Фонд гарантування вкладів фізичних осіб).

Доцільно виділити три групи фінансових методів: за формами впливу на банківські інститути (прямі, непрямі, змішані); за характером впливу на банківську діяльність (фіскальна та грошово-кредитна політики, політика страхування); за ступенем ефективності державного регулювання – методи, які держава використовує як монополіст (встановлення фінансових нормативів та відрахувань до резервних, страхових та інших цільових фондів, політика мінімальних резервів, податкова політика, фінансовий контроль), та методи, які держава використовує як рівноправний суб'єкт ринкової економіки (здійснення державних витрат, операції на відкритому ринку, процентна політика).

Будь-яка банківська установа в тій чи іншій країні переважно перебуває під наглядом спеціалізованих установ або служб [4]. За ступенем доступу до інформації про фінансовий стан банку їх можна ранжувати таким чином (рисунок).

В умовах якісного зростання банківської системи України, стабілізації та переорієнтації на реальний сектор економіки важливо формувати економічну політику, спрямовану на централізацію банківської системи. Доцільне розмежування завдань Національного банку України при проведенні грошово-кредитної політики: на макrorівні – забезпечення фінансової стабільності держави та національної валюти; на мікрорівні – стабільності банківської діяльності, застосовуючи економічні та адміністративні методи впливу на грошовий ринок, що тісно пов'язані між собою.

Дослідження особливостей роботи банківських установ на ринку банківських послуг щодо оцінки якісних факторів впливу свідчить, що здебільшого банки не мають персоніфікованої моделі розвитку та відповідної їй концепції управління. Крім того, більшість банків не займається системним аналізом, діагностикою та прогнозуванням своєї діяльності, що призвело до створення олігополістичної ситуації на ринку банківських послуг.

Правильно вибрана банком стратегія на ринку банківських послуг у процесі її реалізації повинна повністю відповідати як внутрішнім, так і зовнішнім факторам його діяльності, вона дає банку стабільну конкурентну перевагу, підвищує інтенсивність його діяльності, прибутковість, довгострокову ділову активність банку та його конкурентоспроможність.

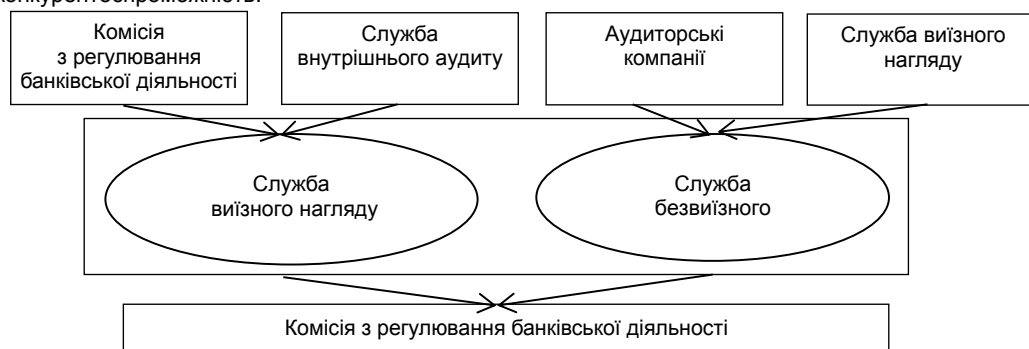

Рис. Основні джерела інформації служби банківського нагляду

Наук. керівн. Дзеніс В. О.

Література: 1. Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності / Герасимович А. М., Алексеєнко М. Д., Парасій-Вергуненко І. М. – К. : КНЕУ, 2003. – 599 с. 2. Коваленко В. В. Банківський нагляд : навч. посібн. / Коваленко В. В. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 262 с. 3. Кочетков В. Н. Анализ банковской деятельности: теоретико-прикладной аспект / Кочетков В. Н. – К. : МАУП, 2007. – 192 с. 4. Банківські операції : підручник / за ред. О. В. Дзюблюка. – К. : Вид. "Економічна думка", 2009. – 696 с. 5. Гроші та кредит : підручник / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін. ; за заг. ред. М. І. Савлука. – К. : КНЕУ, 2001. – 599 с.